

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКИХ МОВ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан

Факультету іноземної філології

(назва факультету)

Рошко М.М.

(прізвище, ініціали)

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія зарубіжної літератури (XVII-XVIII ст.)»

для студентів I курсу денної форми навчання

та II курсу заочної форми навчання

факультету іноземної філології

Рівень вищої освіти

Бакалавр

Галузь знань

03 Гуманітарні науки

Спеціальність

035.04 Філологія. Германські/романські мови та літератури (переклад включно)

Предметна спеціальність

035.04 Філологія

(Спеціалізація) *(за наявності)*

Германські/романські мови та літератури (переклад включно)

Освітня програма

Англійська/німецька/французька/румунська мова і література. Переклад.

Статус дисципліни

Обов'язкова

Мова навчання

українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII-XVIII ст.)» для студентів I курсу денної форми навчання та II курсу заочної форми навчання факультету іноземної філології – 2023 р. – 11 с.

Розробник: ст. викл. Гаврило І.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри романських мов і зарубіжної літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Протокол № 8 від «30» травня 2023 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету іноземної філології

протокол № 4 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Синьо В.В.

Завідувач кафедри

Василь Ревуткавич Д.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«30» червня 2023 р.

© Гаврило І.В.

2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЕКТС – 3		
Загальна кількість годин – 90	Рік підготовки:	
Кількість модулів – 2	1-ий	2-ий
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 3	Семестр	
Вид підсумкового контролю - екзамен	2-ий	4-ий
	Лекції	
Форма підсумкового контролю: усний	24 год.	12 год.
	Практичні (семінарські)	
	16 год.	- год.
	Лабораторні	
	- год.	- год.
	Самостійна робота	
	50 год.	78 год.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII - XVIII ст.)» є:

- ознайомити студентів з історико-культурними особливостями кожної з епох та обставинами розвитку літературного процесу в кожній з країн Західної Європи, мова яких вивчається на факультеті іноземної філології як основна і додаткова;
- формування та засвоєння знань про найважливіші історико-літературні явища барокової, класицистичної та просвітницької культури із визначенням їхніх дат, рис, основних типологічних ознак;
- показати місце і роль видатних майстрів слова, які своєю творчістю визначили характер та особливості художньої культури, її цінності та пріоритети;
- підготувати студентів до розуміння знакових творів зарубіжної літератури XVII-XVIII ст., до усвідомлення природи різних жанрів словесної творчості кожної культурно-історичної епохи;
- навчити студентів збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, творчо працювати над собою і вдосконаленням літературно-освітніх знань.
- формування навичок інтерпретації та аналізу художніх творів

Основна мета, поставлена перед студентами – розбиратися у літературному процесі XVII-XVIII ст., а, зокрема, бути обізнаними із літературними тенденціями, постатями, творами цього часу. Метою курсу є розуміння студентами логіки літературного процесу, взаємозв'язку літератури із історією, впливу літератури і впливу на літературу, в якій розкривається найбільше істин часу.

Відповідно до освітньої програми **Англійська/німецька/французька мова і література. Переклад.**, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК-6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК-11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК-5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

ФК-7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII–XVIII ст.)» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП) «**Англійська/німецька/французька мова і література. Переклад.**»:

Шифр НД за ОП	Назва навчальної дисципліни
ОК 1	Історія та культура України
ОК 4	Латинська мова
ОК8	Англійська мова (практичний курс). Рівні B2-B2+
ОК 17	Психологія (загальна, вікова та педагогічна)
ОК 19	Історія зарубіжної літератури (античність, Середні віки, Відродження)

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Англійська/німецька/французька мова і література. Переклад.», вивчення навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII–XVIII ст.)» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.	ПРН 8
Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).	ПРН 13

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Студент знає й розуміє систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміє застосовувати ці знання у професійній діяльності.	ПРН - 8
Студент аналізує й інтерпретує твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначає їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).	ПРН – 13

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII-XVIII століття)» є: усне опитування, реферат чи колоквиум по змісту прочитаних художніх творів, підсумкові контрольні роботи, екзамен.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: відповіді на семінарських заняттях, виконання наукової роботи (реферату) чи колоквиум по змісту прочитаних художніх творів.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	8	8	8	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	50	100
8	8	8	10	8	8		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	50	3	30
Реферат*	-	-	1	20
Колоквіум по змісту прочитаних художніх творів*	-	-	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

*- зірочкою позначені додаткові види роботи, коли студент відпрацьовує пропущений/погано засвоєний матеріал з метою покращити рейтинговий бал допуску до семестрового контролю Колоквіум проводиться в години чергування викладача на відповідній кафедрі

Критерії оцінювання відповідей на семінарських заняттях

- «відмінно» – студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання та знання художнього тексту при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
- «добре» – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі художнього тексту;
- «задовільно» – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми або дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття та факти з художнього тексту, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища художнього тексту;
- «незадовільно» – студент не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі чи в художньому тексті, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Критерії оцінювання відповідей на колоквиумі по змісту прочитаних художніх творів

№ з/п	Критерії оцінювання відповідей	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1	Студент логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує знання художнього тексту при його аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень аналізу;	2 бали
2	Студент висловлює свої міркування з приводу проблем, які піднімаються в художньому тексті, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу змісту або при аналізі художнього тексту;	1 бал
3	Студент майже не орієнтується в художньому тексті, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.	0 балів

Критерії оцінювання наукової роботи (реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	1 бал
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	5 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	1 бал
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	1 бал
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	1 бал
Разом		10 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота містить 25 закритих тестових завдань. Максимальна кількість балів, які може отримати здобувач, - 50 (по 2 бали за кожен правильно виконаний тест) за тестові завдання. Мінімальна кількість балів – 0.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Програмою передбачено таку форму контролю, як екзамен. Підсумковий семестровий контроль здійснюється за результатами модульного контролю та усної відповіді на питання, що входять до екзаменаційних білетів. Оцінка виставляється за 100-бальною шкалою, яка переводиться у національну шкалу та шкалу **ECTS**.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала ЕКТС	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мін. бал - Макс. бал
A	<i>відмінно</i>	Зараховано	90-100
B	<i>добре</i>		82-89
C			74-81
D			64-73
E	<i>задовільно</i>		60-63
FX	<i>незадовільно</i>	Незараховано	35-59
F			0-34

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

1. Оцінка «відмінно» (90–100 б.) виставляється, якщо студент відповів на питання екзамену в повному обсязі, мають місце обґрунтованість та повнота відповіді на теоретичні та практичні питання, проявив глибокі знання художніх текстів та та наукової літератури, вміння їх аналізувати та інтерпретувати.
2. Оцінка «добре» (74-89 б.) – виставляється, якщо студент відповів на питання екзамену в повному обсязі, висвітлені всі теоретичні та практичні питання, але має місце деяка необґрунтованість розкриття цих питань. Можлива присутність деяких недоліків у аналізі та інтерпретації художніх текстів та наукової літератури.
3. Оцінка «задовільно» (60-73 б.) – виставляється, якщо студент відповів на питання екзамену в неповному обсязі, немає повної відповіді на теоретичні або практичні питання. Можлива присутність грубих недоліків у аналізі та інтерпретації художніх текстів та наукової літератури.
4. Оцінка «незадовільно» (1-59 б.) – виставляється, якщо студент відповів на питання екзамену в неповному обсязі, повністю відсутні відповіді на теоретичні або практичні питання. Незадовільна оцінка може бути виставлена, якщо відповіді були не по суті теоретичних та практичних питань.

6.Програма навчальної дисципліни

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Література XVII століття. Бароко та Класицизм.

Тема 1. Особливості розвитку літературного процесу XVII ст. Провідні літературні напрями XVII століття. Пізній Ренесанс. Творчість Лопе де Веги.

Тема 2. Бароко. Характерні риси бароко. Творчість Педро Кальдерона де ла Барки. Творчість Ганса Якоба Крістофа фон Гріммельсгаузена.

Тема 3. Класицизм. Естетичні вимоги Класицизму. Творчість П'єра Корнеля.

Тема 4 Творчість Жана Расіна. Творчість Жана Мольєра. Творчість Джона Мільтона.

Змістовий модуль 2 Література XVIII ст. Просвітництво.

Просвітництво у Великобританії та Франції

Тема 5. Література XVIII століття. Просвітництво. Ідеї Просвітництва. Напрями Просвітництва.

Тема 6. Просвітництво в Англії. Творчість Данієля Дефо. Роман «Робінзон Крузо». Творчість Роберта Бернса.

Тема 7. Творчість Джонатана Свіфта. Особливість роману «Подорожі Гуллівера». Творчість Річарда Брінслі Шерідана. Просвітництво в Італії.

Тема 8. Англійський Сентименталізм. Творчість Лоренса Стерна. Просвітництво у Франції. Творчість Антуана Франсуа Прево. Творчість Франсуа Вольтера.

Тема 9. Творчість Дені Дідро. Творчість П'єра Огюстена Карона де Бомарше. Творчість Жан-Жака Руссо.

Змістовий модуль 3 Література XVIII ст. Просвітництво у Німеччині.

Тема 10. Просвітництво в Німеччині. Творчість Готгольда Ефраїма Лессінга. Вимоги до написання наукової роботи.

Тема 11. Творчість Йогана Крістофа Фрідріха Шиллера. "Підступність і кохання або Луїза Міллер".

Тема 12. Творчість Йоганна Вольфганга фон Гете. Роман «Страждання молодого Вертера». Трагедія «Фауст»

6.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Література XVII століття.												
Тема 1.	2	2	-	-	-	4	2,5	1	-	-	-	7
Тема 2.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	6
Тема 3.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	6
Тема 4.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	14	8	6	-	-	16	10	4	-	-	-	25
Змістовий модуль 2. Література XVIII століття.												
Тема 5.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	7
Тема 6.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	6
Тема 7.	2	2	-	-	-	3	2,5	1	-	-	-	6
Модуль 2												
Тема 8.	2	2	-	-	-	3	2,5	1	-	-	-	6
Тема 9.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем 2	16	10	6	-	-	18	10	5	-	-	-	31

Змістовий модуль 3. Література XVIII століття.												
Тема 10.	2	2	-	-	-	8	2,5	1	-	-	-	10
Тема 11.	4	2	2	-	-	4	2,5	1	-	-	-	6
Тема 12.	4	2	2	-	-	4	1,5	1	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем 3	10	6	4	-	-	16	41	3	-	-	-	22
Усього годин	40	22	16	-	-	50	60	12	-	-	-	78

6.3 Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Морально-філософський конфлікт драми Педро Кальдерона «Життя – це сон»	2
2	Трагедія П'єра Корнеля «Сід»	2
3	Комедія Жана Батіста Мольєра «Міщанин-шляхтич»	2
4	Роман Даніеля Дефо «Робінзон Крузо» – прославлення заповзятливості та практицизму людини в умовах екзотичного середовища	2
5	Особливості соціальної сатири і фантастики роману Джонатана Свіфта «Мандрі Гулівера»	2
6	Викриття релігійного фанатизму та утвердження суспільних прав жінки у соціально-психологічному романі Дені Дідро «Черниця»	2
7	Проблематика драми Ф.Шиллера «Розбійники»	2
8	Проблематика і художні особливості трагедії Йогана Вольфганга фон Гете «Фауст»	2
	Разом	16

6.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин (денне)	Кількість Годин (заоч)
1	Вивчення обов'язкової та додаткової літератури, текстів лекцій тощо	10	42
2	Прочитання художніх текстів, винесених для обов'язкового прочитання: 1. П.Кальдерон «Життя – це сон» 2. П. Корнель «Сід» 3. Мольєр «Міщанин-шляхтич» 4. Д. Дефо «Робінзон Крузо» 5. Д.Свіфт «Мандрі Гулівера» 6. Д. Дідро «Черниця» 7. Ф.Шиллер «Розбійники» 8. Й.В.Гете «Фауст»	26	30
3	Підготовка до практичних занять	8	-
4	Робота зі словником літературознавчих термінів	1	1

5	Підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю	1	1
6	Написання реферату за заданою проблематикою	3	3
7	Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою	1	1
	Разом	50	78

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: інтерактивна дошка, комп'ютер, проектор, інтернет під'єднання, курси на платформі курсера.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гаврило І.В., Рошко М.М., Славич Т.Я. Історія зарубіжної літератури XVII-XVIII ст.: Навчальний посібник з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Середня освіта. Мова і література (англійська/німецька/французька)» та «Філологія. Англійська/німецька/французька мова і література. Переклад». Ужгород : УжНУ, 2023. 117 с. Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/51202>
2. Безруков А. В. Історія зарубіжної літератури: від античності до початку XIX ст.: навч. посіб. для студентів філол. спец. ЗВО. Дніпро : ФОРМ Касян-Шаїнський, 2021. 165 с
3. Білик Н.Д. Англійська література 18 ст. Становлення і розвиток роману. Харків, 2016.
4. Зарубіжна література: від античності до початку XIX ст.: історико-естетичний нарис : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [рец.: Чирков О. С., Охріменко О. П. ; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.».]. Київ : ВД «Києво-Могилян. акад.», 2013. 366 с.
5. Данильчук О.М. Історія зарубіжної літератури XVII–XIX століть. Класицизм. Бароко. Просвітництво. Сентименталізм. Романтизм. Реалізм. Гельветика, 2020. 140 с.
6. Ковбасенко Ю. І. Зарубіжна література епохи Просвітництва : навчальний посібник. Київ: РВВ УАВЗЛ, 2016. 160 с.
7. Ніколенко О.М., Мацапура В.І. Літературні епохи, напрями, течії. К.: Педагогічна преса, 2014. 228 с.
8. Ніколова О. О. Історія зарубіжної літератури (XVII, XVIII – I половини XIX ст.) : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Філологія» освітньо-професійних програм «Переклад (англійський)», «Переклад (німецький)», «Переклад (французький)». Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 115 с.
9. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIX ст. К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2013. 368 с.

Допоміжна:

1. Мацуо Башьо. Стежками Півночі: перекл. з япон. та передмова І. Бондаренка, Т. Комарницької / Мацуо Башьо. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – 208 с.
2. Петрушенко О. Естетика бароко у європейському культурному контексті. *Проблеми гуманітарних наук. Філософія*. 2015. С.52-59.
3. Рязанцева Т. «Великий театр світу»: життя і творчість Педро Кальдерона де ла Барки. *Педро Кальдерон. Стійкий принц. Дама-примара*. Харків, 2013. С. 3-18.
4. Сафарян С.І. Літературні генії німецького Просвітництва. *Іноземні мови в школах України*. 2016. № 5. С. 37–42.

5. Сегеда Д.А. Передумови виникнення Просвітництва у Франції. *Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ*. Маріуполь, 2017. С. 14–16.

Інформаційні ресурси

1. <https://chtyvo.org.ua> – Бібліотека зарубіжної літератури українською мовою
2. <https://www.ukrlib.com.ua> – Бібліотека зарубіжної літератури українською мовою
3. <http://www.online-literature.com/defoe/english-tradesman/3/>
4. <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/mod/url/view.php?id=171466> - підручники для навчання
5. <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/mod/url/view.php?id=172298> - художні тексти для обв'язкового прочитання
6. <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=2314> - матеріали по дисципліні на сайті електронного навчання
7. <https://www.coursera.org/videos/modern-postmodern-1/6SQNZ?query=Enlightenment&source=search> - Курс на платформі курсера
8. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/51202> - посібник по курсу